

Sähra örküni baglan şahyr

Category: Edebi tankyt, Goşgular, Haýwanat dünýäsi, Kitapcy, Oýlanmalar

написано kitapcy | 21 января, 2025

Sähra örküni baglan şahyr Sähra örküni baglan şahyr

Gowy şahyrlaryň ykbalynda meñzeşlik bar. Men tanymal rus şahyry Nikolaý Rubsowyň täleýi bilen aramyzdan biwagt giden Çary Ýegenmyradowyň terjimehalynda hem, goşgularynda hem çalymdaşlygyň bardygyna göz ýetirýärin. Nikolaý Rubsow hem, Çary hem örän cepiksi, öz içki dünýäsine diň salyp ýören, özüniň bardygyny, goşgy ýazýandygyny nygtap ýörmeýän, salyhatly ýigitler bolupdyr. Olaryň ikisi hem goşun gullugunda bolup, Watan öñündäki gulluk borjuny bitiripdirler. Nikolaý Rubsow Moskwanyň A.M.Gorkiý adyndaky Edebiýat institutyny tamamlaman, öz dogduk mekannya gidip, Russiyanyň Wologda oblastynyň Nikolsk diýen çola künjeginde ýaşapdyr, goşgularynyň köpüsini şol ýerde ýazypdyr. Çary Ýegenmyradow hem Magtymguly adyndaky TDU-nyň türkmen filologiýasy bölümünde okap, okuwyny tamamlaman, öz dogduk mekany Yerbende gidip, şol ýerde mekdepde işläp, goşgularyny hem Garagum sährasynyň ümsüm künjeginde döredipdir. İki şahyryň poeziýa eserleri-de badyhowalykdan daşda bolup, tebigat gözelligini wasp edýär hem öz içki duýgularyny setirlerine siñdirýär. Indi Çary Ýegenmyradowyň terjimehalyna gysgaça ser salyp göreliň. Ol 1966-ny ýylyň baharynda, 10-nyj martda Ahal welaýatynyň häzirki Derweze etrabynyň gum içindäki Diňli obasynda dünýä inýär. Şahyr özüniň "Bahar – ýüregimiň aramy" diýen goşgusunda şeýle ýazýar: Bahar, bahar – ýüregimiň aramy, Ýadadym men, uçursyz kän garaşyp. Sen geldiň-de, kalba kanagat berdiň, Yalaňaç baglaram tapdy ýaraşyk. Ykbalymyz meñzeş ýazylan ýaly, Meň bijäme düşüpsiň sen kartda. Meniňem göbegim kesilen eken, Çärýek asyr ozal, onunýj martda. Islendik gowy şahyryň goşgularynda onuň ykbalyna, ýasaýsyna degişli maglumatlary tapmak bolýar. Sebäbi "Alma öz agajyndan daş düşmez" diýilişi ýaly, şahyryň ömri, şatlygy, gam-gussasy, söygüsü onuň

goşgularyna galam eýesinden biygyýar siňip gidýär. Bu babatda beýik rus şahyry Sergeý Ýesenin öz terjimehalyny gysgaça ýazyp, iñ soñunda bolsa: "Terjimehalyma degişli galan maglumatlar goşgularymdadır" diýýär. Çarynyň şygyrlarynda hem şeýle maglumatlara duşmak bolýar. Galyberse-de, şahyr öz topragyna, obadaşlaryna, özünü gurşap alan tebigata, janly-jandarlara söýgüsini, garaýylaryny öz ýüreginiň üstünden geçirip, goşga salýar. Ýüregiň üstünden geçmedik, kalbyň çuňundan szylip çykmadyk goşy setirlerinde mähir, söýgi, ýylylyk bolmaýar. Sowuk goşgular, mähir siňmedik ýalaxy pikirler hiç haçan okyjyny imrindirmeyär, ýatda galmaýar. Şahyr öz Watanyň ~ önüp-ösen ýerini, onuň peýzažyny söz bilen çekende, ol ene topraga, Watana söýgiňi güýçlendirýär. Ine, bu aýdanlarymyza mysal: Ýerbent agşamynyň altın şapagy Meni durkum bilen çirkizdi oda. Heniz başlanmadık ýaly ýasaýış, Janly-jandar ýok ýaly bu obada. Ümür basan çyplak sähraň üstünden Gögerçinler çapak çalyp geçdiler. Halk aýdymy ýaly ganatlaň sesi Derwezeden aňyrdada eşdiler. Şu mahal köňülde kanagat duýýan Hem çäksiz ynjalyk duýýan bedende. Men gaty razy, şu günüki ýaly Elwan şapaklaryny nesip edenne. Dogrusy, bilemok otuz bir ýaşda Ýitirenim känmi, tapanyň känmi? Ömrümiň ýyllary bişen miwe deý Gözüme kaklyşyp, şahadan tändi... Diýmek, gamlanmaga esas ýok känbir, Meniň ýitirenim ~ özgäň tapany. Bu dünýäde üýtgemejek ýeke-täk Ýerbent agşamynyň altın şapagy. Çarynyň goşgularynda synçylyk örän güýcli. Ol tebigatyň her bir ülsünü, her bir suratyny özüce görýär we ony öz ykbaly bilen baglanychsdyrýär. Şahyr özünü tebigatyň, Garagum sährasynyň bir bölegi saýýar, ony öz ömri bilen bitewi bir zat hasaplaýar. Şonuň netijesinde şahyryň oýlanmalary ynandyryjy bolup çykýar. Ýürekden, kalbyň teýinden dömpüç cykmadyk goşgular iliň ýüregine ýetmeýär, okyjyny mähir bilen çoýmaýar. Çarynyň şygyrlary şu dertden halas. Çary Ýegenmyradow orta mekdebi öz dogduk obasynda tamamlap, 1983-nji ýylда Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetune okuwa girýär we okap ýörkä, goşun gullugyna çagyrylýar. Ol gullukdan gelip, okuwyny dowam etse-de, ony tamamlaman, oba gidýär. Ol gum içindäki Çürçüri diýen obada mugallym bolup işleyär. Geçen asyryň

segseninji ýyllarynyň aýaklarynda, togsanynjy ýyllarynyň başlarynda ol ýurdumyzyň gazet-žurnallarynda zähmet çekýär. Ýone şahyryň ýüregi mydama dogduk mekany ~ Garagum çölünü küýsäp, sähra taýa atygsaýar. Şonun üçin ol ýene-de çöl içindäki Gyzyltakyr, Kükürt zawody obalarynda okuwçylara bilim berýär. Çary Ýegenmyradow heniz talyp ýyllarynda ilkinji goşgularyny gazet-žurnallarda çap etdirýär. Onuň ýurekleri gozgaýan, çeper obrazlara, synçylyga baý goşgularы Atajan Annaberdiýew ýaly şahyrlaryň ünsüni çekýär. Çünkü Çarynyň goşgularы Rehmet Seýidow, Halyl Kulyýew, Atajan Annaberdiýew ýaly şahyrlaryň gös-göni dowamy diýsek, ýalňyş bolmaz. Ýokarda belläp geçişimiz ýaly, uly şahyrlaryň diňe bir eserlerinde däl, eýsem, olaryň ykballyrynda hem meňzeşlik bar. Gurbannazar Ezizow: "Belki, martda sallançakda ýatyrkam, gökden iki damja gözleriň gaçandyr" diýip, "Baharyň işi" diýen goşgusynda bellese, Çary hem ýokarda agzalan goşgusynda baharyň başynda ~ martda doglandygyny nygtaýar. Halyl Kulyýew hem baharda doglup, martda dünýäden ötýär. Adamyň zemindäki ýasaýsy tebigat tarapyndan önünden kesgitlenendir diýen bir pikir bar. Hut şonuň üçin-de olar az özürde köp iş edip ýetişmeli. Wagt olary gyssaýar. Şu pikiriň jany bardygyna Sergeý Ýeseniniň, Nikolaý Rubsowyň, Gurbannazar Ezizowyň, Ahmet Bekmyradowyň ömürleri we az özürde köp iş bitirip, adygyp, öz ýazan ajaýyp eserleri bilen halkyň, okyjylaryň aňyna girip gitmesi şayatlyk edýär. Çary öz goşgularыnda mähriban Watany, onuň tebigatyny, giň sährasyny, şol sähranyň göwnaçyk, sada adamlaryny wasp etdi. Öz ykbalyny Watanyň, ýurduň ykbalynadan aýra göz öňüne getirmeýän şahyrlaryň eserleri hiç haçan könelmeýär, gaýta gün-günden öwüşgin atýar. Täze-täze nesiller üçin görelde mekdebine öwrülýär. 1990-njy ýylda Türkmenistan Ýazyjylar birleşigi Sarahs etrabynda ýaş ýazyjy-şahyrlaryň seminaryny geçirirdi. Oňa ýurdumyzyň çar künjünden geljegine ynam bildirilýän ýaş ýazyjylaryň otuza golaýy gatnaşdy. Ine, şonda men Çaryny has ýakyndan tanadym. Onuň özboluşly goşgularы diňe meniň däl, seminara ýolbaşçylyk eden uly şahyrlaryň-da, Çarynyň deň-duş galamdaşlarynyň-da ünsüni çekdi. Onuň özi dymmarak, ýuwaş oglan ýaly bolup görünse-de, onuň kalbynda

şahyrana harasat gopýandygyny duýmak bolýardy. Ýaş şahyrlar Bathyz goraghanasyna syýahat edip, ol ýerdäki gözellikleri synlanlarynda, Çarynyň tebigata, Watan topragyna aýratyn üns berýändigini, her ösümlige, her janly-jandara onuň şahyr gözü bilen seredýändigini duýmak bolýardy. Öz dogduk ýerlerindäki ösümliliklerden, haýwanat dünýäsinden tapawutlylykda, Bathzyň özbuluşly tebigaty onda aýratyn täsir galdyrdy. Ol kän geplemsek bolmasa-da, bu zatlar barada öz deň-duşlary bilen söhbet açdy. Men şonda her bir gowy şahyryň Watan tebigaty bilen bitewi bir zatdygyna, tebigatyň gözelligine öz nazary bilen seredip, öz şahyr gözü bilen synlap bilyän şahslaryň gowy eserler döredip bilyändigine göz ýetirdim. Tebigatda owadan gülleriň hem ömrüniň gysga bolýandygy bize mälim. Edil şonuň ýaly, gowy şahyryň hem ömri gysga boldy. Ol 2010-njy ýylyň 26-njy ýanwarynsa öz söýen topragyny goýup gitdi, ol diňe öz topragyny, ýasaýyş barlygyny goýup giden-de bolsa, öz iline, Watanyna, okyjylaryna ajaýyp goşgularы goýup gitdi. Ine, şu ýerden hem şahyryň ikinji ömri başlanýar. Hakyky şahyrlaryň ikinji ömri onuň zeminiň üstünde gezen, ýaşan, döreden günlerinden has uzak bolup, ol geljege gidýär, halkyň, okyjynyň ýüregini joşdurýar. Megerem, Çary Ýegenmyradow ýaly şahyrlaryň bagty şunda bolsa gerek.

Atamyrat ATABAÝEW,
Türkmenistanyň Halk ýazyjysy. Edebi tankyt